

u (višom silom određenom) ključnom trenutku nisi bio na pravoj strani povijesti, ma kako dokazivao suprotno. Istina, „uspjeh“ je već bilo i samo preživljavanje, izlazak iz rova, jer milijuni (sarkastično Gregurovo poigravanje brojkama) nisu imali priliku, ubijeni dok posljednje (ne) napisano pismo nije ni stiglo na adresu voljene Eve ili druge žene nekoga vojnika kojega nema.

Roman o Vošickom je posveta i Franu Galoviću i zavičaju „z njegovih bregov“, jecaj podravske duše za svim neostvarenim, potencijalnim zajedničkim projektima, jednom kada prođe isti rat. Teško nakladnicima ako svi pjesnici poginu. A najbolji podravski jest otišao s koncem listopada 1914. godine. Opipljiv je magloviti čemer nad Koprivnicom u oba rata, kao i njezino preumjeravanje s veoma važnoga kolosijeka nacionalne povijesti, ma kako bolna i krvava bila – nužno se iznova suočavati s njom. I odati počast čovjeku koji je oko sebe želio što pismenije, misleće stanovnike. Kada već nije otputovao u Ameriku, da zna kako je vrijedilo. A je li? Već i brižno (bezuvjetno) čuvanje same uspomene na zaslužnika koji s 22 godine nije znao kamo putuje daje nam naslutiti kako je odgovor

potvrđan.

Obiteljska potpora (i vlastita i Vinkova) nadahnula je pisca-istraživača dovršiti započeto, što je tijekom korone (koja još traje) priznato nagradama „Vladimir Nazor“, „Fric“ i Medaljom Grada Koprivnice. Ovo posljednje jest i najvrjednije, ako se podsjetimo one stare o proroku u svom selu. Kako je na predstavljanjima i u razgovorima često isticao Marko Gregur, malo bi osoba podnijelo sve ono što se Vošickom prelomilo preko leđa, ironije da zbog nedovoljnoga staža ne može primiti invalidsku mirovinu, iako je prethodno dobio priznanje grafičkih radnika za 36 godina rada i darovanje tiskare narodu. To mu je donijelo „bratstvo i jedinstvo“.

Život Vinka Vošickoga napisan je na književnom standardu, uz iznimku dijaloga. Ako je s „Trombetassiczem“ i prvom rečenicom „Odma vjutra, skoro su ga pregazile svinje“ ruka odučenoga ljevaka Gregura sama napisala roman na kajkavskom, s „Vošickim“ i početnim „To se ne vrati, to se ne vrati“ bilo je zanimljivo pomisliti kako bi sve njegove riječi zvučale na češkom jeziku. Ali dobro je i ovako. Dok napokon jednom ne prihvatimo ono naše „kakovi smo bili“.

Tomislav Šovagović

DOČEKANA ŠPILJSKA I ŠUMSKA KATARZA

Denis Peričić, IMA JENA VEKŠA SILA (Netopir i Pekel na Zemli, dva suvremena kajkavska mirakula), Citadela libri, d.o.o., Zagreb, 2019., 176 str.

Tak je i ve, gda je treba jognjene vurotnike vu njihovemu ničemurnemu i demonskemu planu zaštopjerati. (Denis Peričić, Netopir)

Kako ispričati čudnovatu priču o dva mirakula? Najbolje od početka, reći će mudraci. Druga knjiga biblioteke „Citadela libri“, autora Denisa Peričića, isprva je dobila potporu Ministarstva kulture RH pod nazivom „Spektakli, mirakuli“, ali je uredničkom odlukom promijenjen broj drama i naslov knjige. Ova uvodna napomena važna je za razumijevanje djela u kojemu veći dio čini teorijski uvod, a manji dva Peričićeva mirakula „Netopir“ i „Pekel na Zemli“. Glavna urednica i teatrologinja dr. sc. Sanja Nikčević razložila je, dvije godine prije objedinjavanja iste teme

u knjizi „Istina i laži o kanonu ili kako smo zbog svjetonazora izgubili pravo na lijepo/dobro/ sveto u umjetnosti“, kako se boriti „za ono što voliš i u što vjeruješ“. Uslijed promjenive koncepcije knjige, koja je komotno mogla biti potpisana s dva imena, na stotinjak stranica iznesena su promišljanja o prikazanjima danas, odnosno afirmativnom kazalištu koje uzdiže i ojačava gledatelje, te posebno, znanstvenim jezikom, obrađene dvije spomenute drame. One su napisane, kako je i njihov autor istaknuo, „na kajkavskom književnom jeziku koji je dobio međunarodni status povijesnoga

jezika na kojemu je napisana literatura od 16. do 19. stoljeća“.

Detaljno se analizira kako i zašto su nagrađeni mirakuli varaždinskoga književnika (r. 1968.) već i istom godinom objavljivanja 1998. do danas ostali ispod radara. Točnije, izvan kanona koji prevladava Europom još od završetka Drugoga svjetskoga rata i koji je u bivšoj državi bio podgrijač omalovažavanjem tradicionalnih vrjednota, osobito onih s katoličkim predznakom. Ako tko i odmahne rukom na ono što godinama dr. sc. Nikčević dokazuje, dovoljno je navesti da je „Pekel na Zemli“ scenski izveden (mimo radijske drame 2000. u režiji Jasne Klobučar) tek desetljeće i pol nakon druge nagrade na natječaju Ministarstva kulture RH „Marin Držić“. I to se dogodilo nakon što su glumci, blizanci Filip i Nikša Eldan iz Varaždina te kolega Nino Pavleković uprizorili Peričićev tekst za diplomski ispit u srpnju 2013. na Umjetničkoj akademiji u Osijeku. „Netopir“ je, pak, jedino izveden na Varaždinskim povijesnim svečanostima 2002. godine, dočim je Jasna Mesarić priredila fantastičnu radioigru „Netopir i Črni ljudi“ na Trećem programu Hrvatskoga radija 6. travnja 2011. godine.

Oba Peričićeva mirakula (uz misterije i moralitete sastavni dio suvremenih afirmativnih prikazanja, o čemu također glavna urednica detaljno razlaže i u tablicama) nude svojim sadržajem pročišćenje, tako vapijuću katarzu izazvanu pobjedom Dobra nad Zlim, makar i privremeno. Oba Peričićeva mirakula („Oba su pala“, neka se spomene i nagrađena Peričićeva priča na temu Domovinskoga rata – to je jedina i glasovita rečenica te priče) istodobno su i drame nastale na temelju kratke priče iz natječaja „Parsek“ za SF satiru ili humoresku („Netopir“) te u drugom slučaju prema pripovijesti „Naš put je dug i njim se teško stupa“ („Pekel na Zemli“). One su, ukratko je napisano i na koricama, „priča o varaždinskom Batmanu koji grad brani od zlih sila“ i „priča o stupničkom svećeniku koji se susreće oči u oči sa zlom“. Uz dodatak: „dviije maštovite priče napete radnje, sa zanimljivim likovima, duhovito ispričane bogatstvom kajkavskog

književnog jezika, protkane porukama važnih književnih djela i autora (Biblija, Dante, Faust) pravi su dobitak za čitatelja i kazalište“.

U njedrima „Netopira“ krije se, bez Matoševa „Notturna“, Gotham City na dravski barokni vez, ispunjen povijesnim osobama, groficom Katarinom Patačić (1745.-1811.), njezinim suprugom grofom Franjom Patačićem (1721.-1776.), misionarom i svećenikom Nikolom Plantićem (1720.-1777.), praćenih krležijanskim svjedokom Petricom Kerempuhom i napose grofom Ivanom Mišinskim, dvokrilnim mistikom koji objedinjuje junake stripova i njihovo tragično djetinjstvo te postaje klasični borac za pravdu. Ima u grofu Mišinskom i Batmana i Robina, ima u njegovu zamku i Jave i Martija Misterije, ima i „Izbavitelja“ i „Supermana“. Iako grofica Patačić nije ni Sonja Bošković ni Lois Lane, pristaje joj i pristoji se dobrodušna naivnost jer ne prepoznaje svojega Brucea ili Clarka u Ivanu Mišinskom, iako ju privlači ljubavni napitak dok ju gospon suprug doziva iz prikrajka. Poigravajući se riječima i ironijom, Peričić ostavlja otvorenom (i) čitateljsku mogućnost raspršivanja asocijacija i formi. Uostalom, tekstove ažurira u 2.0 izdanjima, pa nije isključeno da će i zasad posljednje verzije mirakula jednom otići u perfekt. Naslov knjige mogao je biti i „Imam tu i vekšo svinjo“, kako Netopir veli za Črnoga poglavara prije nego se odigra ključni dijalog između svjetskoga putnika Plantića i svjetskoga *wanna be* gospodara:

„Zakaj ti celo življenje delaš hude stvari? I gdo si ti zapraf?“

„Zakaj, zakaj... Budale! A ne pitate svece zakaj jeso dobri?“

Eh, češće se razmišlja o zlu, istina, dobro se podrazumijeva ili zanemaruje. Djeluje prirodnije, još uvijek. A ovisi i tko postavlja pitanja. Ovako, pelerina je u „Netopiru“ ostala na podu, Črni poglavar će se vratiti. Ali barem nije uspio sa svojom svitom obeščastiti i *skuriti* groficu, iako je to ozbiljno pokušao 1776. godine. No izdignuo se opečareni grad, praćen umornim očima iz špilje koje raširenih kri-la (pa makar i prema dolje) još čuvaju drevni Warasdien.

Bez šišmiša, ali duboko u razbojničkoj šumi, kada se iz mučne potrebe krene na konju iz Stupnika prema Zagrebu, obrađena je i glasovita priča glede „kuproprodajnoga ugovora“ s Nečastivim. Nadahnuta zapisom o župniku Mihalju Mengušiću iz knjige „Kinč osebujni slavnoga orsaga horvatckoga“ koju je 1765. objavio bistrički kapelan Petar Berke, vezano uz čudotvorni kip Majke Božje Bistričke i dotadašnju povijest hodočašća, molitvi i pjesama upućenih u hrvatsko marijansko svetišće.

U tom svom „Peklu na Zemli“ Denis Peričić pokazao se i prorokom, jer je pročelnik Kongregacije za nauk vjere Joseph Ratzinger sedam godina kasnije postao papom Benediktom XVI. A tko je mogao pretpostaviti kako će petnaest godina nakon prvoga objavljivanja drama biti scenski oživljena, a iste godine Katolička crkva dobiti prvoga papu u miru. U dramu je kardinal Joseph Ratzinger (bez karikature) pročelnik „Vupravnega vurenda za znanost, kulturu, šport, turizam i informiranje pri Sveti Stolici“. Njegov razgovor s Papom i uglednim znanstvenikom Bychom Tracheom (anagram danskoga astronoma iz 16. stoljeća Tycha Brahea), kako je primijetila i urednica Nikčević, uz citatnost potvrđuje autentičnost priče.

„Prologuš na nebu“ uvod je u doba velepošasti „magnetnih virusa“, kao što je i „Ima jena vekša sila“ objavljena u samo predvečerje svijeta koji će se (ponovno) izobličiti, dok Crkva sliježe ramenima (i zatvara crkve), slušajući kako državne vlasti putem Stožera sve predaju u ruke Svjetske zdravstvene organizacije. Različite su putanje iščitavanja Peričićevih tekstova (ovisno o aktualnoj nedaći, a i ovaj tekst nastaje dok je svijet potresen masakrom u školi u Teksasu, počinjenim od rastrojenoga osamnaestogodišnjaka) uz nepromijenjenu bitnost kako i Dobro i Zlo stanuju u čovjeku, a raskršće je svakodneva. Jednom je na njemu Robert Johnson, drugi put Eric Clapton, a treći farnik stupnički Mihalj Mengušić, onaj *dečec* čijega se dlana prepala i sama Ciganka, i pustila neka odrasta sa svojim, točnije Gospodinovim pozivom.

Humoristična je poveznica župnikova čitanja Danteove „Božanstvene komedije“ s pisanjem pisma nadbiskupu u Zagreb nakon što predmeti tijekom služenja euharistije izgube gravitacijsku silu. Zapravo, novci, ključevi i prsteni simbolično odlaze prema nebesima, a kalež pada na tlo i križ se zarotira naopačke. Iz osjećaja nelagodnosti prema katarzi napokon odvodi četvrta slika drugoga čina (*pripećenja*) susretom Kojnanika i Mengušića. „*Ovo je vse, kako bi se reklo, moja fara*“, govori Kojnanik pozivajući na konak putnika jezdećega prema biskupiji. Odbijanje izvještačenoga gostoprimestva rađa bijes Zloga i to su oni trenutci drame kada sve izgleda (i piše) kao poludjeli „pametni telefon“ koji sam od sebe iz džepa riga slova, prebire po aplikacijama, a opet, ako se pozorno čita šumski razgovor – lukavom kletvom odgovara na Božji blagoslov.

I kakav bi to Peričićev Lucifer bio kada se ne bi podsjetio najvećega pitanja iz „Sjaja u travi“ i života samog: „Mihalj, a jesi li ti srećen?“ Ali ne, u šumi nema Wilme i Buda, nema ni Wordswortha ni Whitmana (autor bi vjerojatno dodao: nema ni Woodwarda ni Bernsteina), samo vrug i *farnik*. Ako bi i nova verzija Kazanova filma (ili predstava koja reinterpretira sreću farmera o kojoj i ne razmišlja) završavala s pjesmom Mate Miše Kovača „Neki crni konjanici“, Peričićeva drama nudi drugačiji završetak i pisano obrazloženje „Cigankine tajne“. Sve podvučeno devetim krugom u kojemu pate izdajice, ma s koje strane dolazili. I koju *pjesmu pijevali*.

S teorijskom analizom i praktičnim dramama „Ima jena vekša sila“ sinteza je protivna svim višedesetljetnim nametnutim trendovima, opravdava upornost pregalaštva izvan glavne struje, afirmaciju nikad odbačenih, ali potisnutih mirakula. Čovjek sam izabire službovanje na raskršću, kraći se put čini lakšim, podnošljivijim, obasut ovozemaljskim počastima. Ali...

Ključ je jošče namagnetizjerani, ali vezda ima silo štera je jakša od djavolove (Denis Peričić, *Pekel na Zemli*)

Tomislav Šovagović